

Nový občanský zákoník bez nového soudního řádu?

eFocus

Beatles zpívají v jedné písni o dívce, která se chce stát televizní hvězdou. Oznamuje to svému příteli a říká: „A ty bys mohl taky něco dělat... Mohl bys mi třeba řídit auto!“ Chlapec je zřejmě nezkušený, zamilovaný a nepříliš orientovaný. Nadšeně souhlasí a říká, že začne hned. Dívka odpovídá: „Já ještě žádné auto nemám, mám už ale řidiče a to je dobrý začátek!“

Dívka má řidiče a nemá auto. Autem se nesveze, ač představě budoucí jízdy v limuzíně dodává nakažlivé nadšení Lennonův brilantně jednoduchý klavírní riff z toniky, dominanty a subdominanty. My máme nový občanský zákoník, ale nemáme nový občanský soudní řád. Ani s novým kodexem se nebudeme soudit snáze. Právě naopak. Povídá se, že někteří soudci raději odejdou do předčasného důchodu.

Píseň Drive my car je z roku 1964. Dosavadní občanský zákoník je ze stejného roku a občanský soudní řád je o rok starší. Klíčové normy civilního práva mívají delší život než výtvořiny pop music. V Německu, Francii anebo Rakousku přežívají své autory o generace. Šedesátá léta československé komunistické legislativy bohužel neměla stejnou úroveň jako šedesátá léta britského popu. Občanský zákoník a občanský soudní řád se přežily. Nový občanský zákoník byl přijat a brzy nabude účinnosti. Jeho kvalitu prověří čas. Co ale vidím jako problém, je to, že spolu s ním nebyl přijat moderní procesní předpis. Na tom nic nemění skutečnost, že se připravuje další, v pořadí již jedno sto čtyřicátá druhá novelizace občanského soudního řádu z roku 1963. A aby nebyly věci příliš jednoduché, kromě již existujícího speciálního správního řádu soudního vzniká další samostatný zákon o některých zvláštních řízeních soudních. Procesní normy obsahují i další předpisy, například insolvenční zákon, který kromě odchylek pro jednotlivé fáze insolvenčního řízení a různé způsoby řešení úpadku upravuje incidenční spory, zná jiné typy předběžných opatření než obecný procesní předpis, upravuje příslušnost insolvenčních soudů a podobně. Orientace v tom, u kterého soudu má být podána žaloba, aby nedošlo k promlčení, jaké náležitosti má mít podání, aby nebylo odmítnuto, do kdy je třeba tvrdit rozhodné skutečnosti a navrhopat důkazy, aby k nim soud přihlížel v tom kterém typu řízení a nevydal rozsudek pro zmeškání anebo pro presumované uznání nebo nezamítl žalobu pro neunesení důkazního břemene, vyžaduje stále vyšší kvalifikaci.

V běžném životě je nejvíce stresujícím faktorem úmrtí blízké osoby. V právním světě je to zrození nového kodexu. Platí to bez ohledu na to, o jak kvalitní normu jde. Mnoho lidí vyděsí, když jim podle nového občanského zákoníku například zmizí v katastru nemovitostí zápis vlastnického práva k domu a místo toho se zde objeví právo stavby. Nové pojmy, nové instituty a nově upravené právní vztahy budou teprve hledat svou cestu soudní praxí. Starou judikaturu nebude možno použít, soudy budou rozhodovat různě a proces sjednocování soudní praxe potrvá léta. Smutné je, že legitimní stres z přijetí nového civilního kodexu prohloubí stres z jeho aplikace cestou zastaralého soudního řádu a nepřehledně roztržité úpravy soudního procesu. To již legitimní není. Hmotněprávní úprava má nová východiska a je komplexní. Též nelze dosáhnout u základní procesní normy cestou její jedno

sto čtyřicáté druhé záplaty.

Polistopadové novelizace občanského soudního řádu našťestí vytěsnilo ze sporného řízení zásadu materiální pravdy, která předstírala, že soudci rozhodují podle skutečného stavu věci a jsou bytostmi, které vše vědí, aniž potřebují provádět důkazy zákonem stanoveným způsobem. Tato konstrukce nebyla samoučelná. V době komunismu umožňovala vyjasnit skutečný stav věci mimo proces soudního řízení, na půdě stranického sekretariátu. Lze zmínit rozhodování civilních (netrestních) soudů ve věcech propadnutí majetku emigrantů ve prospěch státu anebo soudní praxi ve věcech výpovědí z pracovního poměru z důvodu nesouhlasu zaměstnanců se vstupem vojsk Varšavské smlouvy na naše území. Polistopadový příklon k formálnímu pojetí pravdy, kdy soudy rozhodují nikoli podle (údajně) „skutečného“, ale podle (reálně) prokázaného stavu věci, je žádoucí. Záplaty občanského soudního řádu ale neupravily formální proces komplexně a nezohlednily všechny souvislosti. Na jedné straně posílily prvky koncentrace řízení, zavedly přísná pravidla a propadlé lhůty pro skutková tvrzení a důkazní návrhy a umožnily vydávat rozsudky pro zmeškání nebo předpokládané uznání nároku, když účastník řízení nepostupuje kvalifikovaně. Na druhé straně neobnovily advokátní proces, takže je soudní řízení předvídatelné jen pro kvalifikovaně zastoupené účastníky řízení a ostatním účastníkům omezuje přístup ke spravedlnosti. Občanský soudní řád byl novelizován v letech 1963 až 1989 jen pětkrát ale v letech 1990 až 2012 stotřicetšestkrát. Předlistopadové novelizace civilního řádu probíhaly v průměru jednou za pět let, neboť jen udržovaly nastavený směr. Polistopadové novelizace probíhaly každý druhý měsíc, což svědčí o zcela nekoncepčním přístupu. Připomíná to snahu vytvořit z kočky psa pravidelnými kosmeticko-chirurgickými zákroky. Výsledkem je bohužel podivný kočkopes.

Advokátní proces jako součást formálního pojetí soudního řízení zavedl na našem území civilní řád soudní z roku 1895. Podle něj musely být strany povinně zastoupeny advokáty před (sborovými) soudy první instance a před všemi soudy vyšší instance s výjimkou prvoinstančního řízení ve věcech manželských a některých jednotlivých úkonů například v řízení před dožádaným soudem. Advokátní proces zrušili až komunisté po únoru 1948. Do občanského soudního řádu z roku 1963, který platí dodnes, se už nedostal. Tehdy nešlo o to, vytvořit reálné předpoklady pro fair proces a rovnost zbraní, když spory mohly vznikat mezi občany a socialistickými organizacemi nebo mezi občany a státem. Polistopadové částečné obnovení formálního procesu, bez obnovení advokátního procesu, vytváří mezi účastníky řízení informační asymetrii a zvýhodňuje kvalifikovaně zastoupené účastníky řízení oproti těm, kteří kvalifikovaně zastoupeni nejsou.

Jedině komplexní úprava formálního procesu, jejíž nedílnou součástí je advokátní proces, může omezit počet soudních sporů, zprůchodnit justici a pomoci snáze aplikovat nový občanský zákoník. Vyžaduje to ale zcela nový soudní řád, jehož lepší předlohou je civilní řád soudní z roku 1895 než dosud platný komunistický občanský soudní řád z roku 1963. Moderní prvky lze do nového předpisu doplnit na základě analýzy současné rakouské, a případně i německé a francouzské právní úpravy. Prosazení myšlenky, že „normální je se nesoudit“, ale když k tomu dojde, advokáti řeší spory v soudních síních, stejně jako lékaři operují slepá střeva na operačních sálech, odpovídá myšlence, že abnormality řeší profesionálové. Přístup ke kvalifikovanému zastoupení v řízení před soudy musí upravit v odůvodněných případech i právo chudých, což je standardní řešení oproti revolučním myšlenkám toho typu, že nemajetným mají poskytovat právní služby neziskové organizace, napojené na státní rozpočet.

Hmotné právo se realizuje prostřednictvím procesního práva. Nový občanský zákoník bez moderního soudního řádu zůstane řidičem bez auta. Budeme si moci tu novou nablýskanou limuzínu prohlížet, ale nesvezeme se.

JUDr. Michal Žižlavský,

advokát, člen představenstva ČAK
a člen Legislativní rady vlády

ŽIŽLAVSKÝ & PARTNEŘI
| advokátní kancelář | insolvenční správci |

[Žižlavský a partneři, advokátní kancelář s.r.o.](#)

Široká 5
110 00 Praha 1

Tel.: +420 224 947 055
e-mail: ak@zizlavsky.cz

© EPRAVO.CZ - Sbíрка zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [LEAGLE.ONE: Triangle Family Office #14: Největší riziko bohatství? Když každý radí správně – ale nikdo neřídí celek](#)
- [Lukáš Vacek a Peter Perniš novými vedoucími advokáty Aegis Law](#)
- [endors staví advokacii na pozornosti již deset let. Výročí oslaví 10 událostmi pro klienty](#)
- [Mezinárodní advokátní kancelář bpv BRAUN PARTNERS slavila 20 let](#)
- [LEAGLE.ONE: Triangle Family Office #13: Jak investují lidé, kteří chtějí majetek nejen vytvořit, ale i ochránit](#)
- [LEAGLE.ONE: Triangle Family Office #12: Skrytá slabina úspěchu: zakladatelský paradox v řízení bohatství](#)
- [Prémiový rezidenční komplex Bakers Court přináší na realitní trh komfortní bydlení s 5* službami](#)
- [ESG Simple jako praktická opora pro ESG reporting malých a středních podniků](#)
- [Partner BBH Tomáš Sedláček obdržel prestižní ocenění „Lawyer of the Year“ na IFLR Europe Awards 2026 v Londýně](#)
- [LEAGLE.ONE: Kdo pomůže dětem vybrat správnou cestu, když dnešní profese zítra nemusí existovat?](#)
- [Jindřich Fuka novým advokátem Aegis Law](#)